

detta förslags ordalydelse icke ens i de finska skolorna finskan skulle få vidare än i anförda inskränkning användas såsom undervisningsspråk. Men detta får väl anses för ett i ifvern fallet misshugg. Beklagligen gick förslaget igenom. Om verkan häraf och om åtskilliga andra skolförhållanden skall talas framdeles.

J. V. S.

10 **122 VÄRNEPLIGTEN – TJENSTTIDEN.**¹
Morgonbladet n:o 90 och 91, 20. och 21.IV 1877

Att ingå på bedömandet af någon fråga i värnepligtslagen, öfver hvilken den militära insigten med rätta tillegnar sig afgörandet, är en betänkelig sak. Men äfven laikern kan i flera sådane frågor åberopa andra länders erfarenhet; och något mera kan i åtskilliga ingen af de militärer göra, hvilkas bedömande i afseende på det landtdagen förelagda förslaget kan eller kunnat anlitas.

En sådan fråga är den om tjensttiden för de utlottade.

20 Enligt förslaget borde hvarje man stå i aktiv tjenst i tre års tid och tillhöra reserven i åtta år. Den ringa del af den vapenföra befolkningen, som årligen utlottas, skall alltså tillhöra soldatledet i elfva, säger *elfva* år; hela den öfriga delen skall vara fri från all krigstjenst, med undantag för den händelse, att någon del af den öfvade massan skulle uppåddas, för att lära huru ett gevär och en patron se ut. Att de, hvilka redan tillhört ledet de elfva åren skulle vara pligtige att ännu ingå i detta s. k. landtvärn, lika med de från all egentlig krigstjenst befriade, må vara rätt och förnuftigt. Ty någon måste väl finnas, som lärar den häri okunniga mängden att ladda och fyra af. Men icke minskar detta den
 30 stora ojemnheten i båda delarnes åligganden. Det är klart nog, att det är afseendet på kostnaden, må vara på omöjligheten, som hindrar att gifva all vapenför ungdom samma öfning och pålägga den samma pligt. Men nekas kan icke, att ett system, hvilket så ojemnt fördelar bördan, sjelft vittnar mot sitt berättigande. Må dock vara, att intet bättre kan påfinnas. Det är då en så mycket mera berättigad fordran, att det skall tillämpas med så liten orättvisa som möjligt.

Vare det derföre sagdt, så godt först som sist: elfva års krigstjenstskyldighet är i vårt lands förhållanden en orimlighet. Vore det en
 40 nödvändighet, att alla vapenföra skulle underkastas densamma, så finge man finna sig deri. Men att den ålägges endast det fåtal, hvilket den blinda lotten träffar, detta torde möta allmänt ogillande. Det bör ihågkommas, att i denna fråga i vårt land den jordbrukande allmogen är nära nog allt, arbetaren i städerna något litet, öfriga samhällsklasser allsintet, ty så ringa blir antalet af de lotter, som kunna träffa dessa. Men all lottning betraktas af allmogen nästan såsom en synd; och en lottning som leder till så stor orättvisa, skall strida mot dess rättskänsla.

I Preussen, hvarifrån öfriga länder lånat sitt mönster, är som
 50 bekennt aktiva tjensten treårig, hvartill komma fyra år i reserven. Principen är den, att reserven skall vara tillräcklig att komplettera den aktiva styrkan, fredsfoten, för att bringa armén på krigsfot. Emedan nu den aktiva styrkan utgöres af tre årsklasser, borde tre årsklasser reserv vara för ändamålet tillräckliga. Men under tre år falla många undan

¹ Undert. J. V. S.

genom dödsfall, sjuklighet, flyttning till fremmande land, öfvergång till någon kategori, som af lagen är frikallad o. s. v. Krig kan uppstå, då senaste årsklass just nyss inträdt i aktiv tjänst och är oduglig att genast sändas i kriget. Äfven i den aktiva armén finnas tillfälligt sjuka o. s. v.

Allt detta verkar, att fyra årsklasser reserver blifva behöfliga för att ställa armén på krigsfot. Men något annat ändamål afses icke med reserven. Endast om någon del af densamma blir öfrig, tjénar denna till depot och till ersättningsmanskap.

Hvarföre skola nu vi hafva icke fyra årsklasser i reserven, utan åtta, d. v. s. fyra årsklasser utöfver det nödvändiga behovet? Såvidt förstås kan, för att tjena till ersättningsreserv och vid krigsutbrott kunna uppställa flera än nio bataljoner?

Ersättningsmanskap kallas det, som under krig efterhand utsändes, för att fylla de luckor, hvilka uppstått efter stupade, sårade och sjuka. Man beräknar behovet under ett krig som varar ett år, till 40 procent af ursprungliga krigsstyrkan. I Preussen tages detta ersättningsmanskap af sådane utlottade, hvilka icke blifvit tidigare till krigstjänst inkallade.¹ Redan härigenom jemnas något orättvisan i följd af utlottningen. De inkallas, såsnart bataljonen ryckt ut, till dess depot, och öfningen börjar med nit. Man torde väl anse saken så, att i en fullt öfvad kader, några mindre öfvade kunna instickas i hvarje kompani. Klart är också, att äfven i den aktiva styrkan en tredjedel, sista årsklassen, alltid måste bestå af mindre öfvade.

Man kunde våga gå än längre och uppställa frågan, om icke de aktiva trupperna, fredsfoten, kunde bildas af två årsklasser, naturligtvis genom en i proportion starkare utlottning. Afräknar man underofficerare, musikanter, handverkare m. m. hvilka väl helst tagas af frivilliga och sådane utlottade, som frivilligt kvarblifva i tjänst utöfver föreskrifven tid, består hvarje bataljon på fredsfot af 64 »gefrejtrar» (våra välkända korpraler) och 336 soldater, af jemnt 400 man. Är tjänsttiden treårig, utlottas årligen 133 man. Men förkortas den till tvåårig, blir utlottningen 200 man pr år. Lägges nu härtill må vara 80 man för ersättningsreserven, hvilka endast förtecknas i rullorna, men icke omedelbart träda i tjänst, så har man för hvarje bataljon en årlig utlottning af 280 man eller för nio bataljoner af 2 520 man, eller kanske något mera, om behof deraf göres för de ofvan icke beräknade befattningarne vid bataljonen. Uppgifter saknas på ungefärliga årliga antalet af tjuguetåringar. Men antagligt torde vara, att en utlottning af 2 500 à 3 000 redan skulle träffa den större hälften af de krigsdugliga och krigstjänstskyldiga.

Men ett sådant förslag skulle möta svårt motstånd. Ty här inträder herrar militärers större insigt och berättigade domslut. De säga i Tyskland: en soldat kan icke göras på kortare tid än tre år. I Frankrike, der såsom man vet den manliga delen är »född soldat» och dertill »verldens förste soldat», har man efter senaste krig sagt: en soldat göres icke på mindre tid än fem år. I Ryssland synes samma åsigt

¹ I »Redogörelse för tyska rikets arméorganisation» af Gustaf Björlin, hvilken skrift hos oss torde vara allmännare känd, framställes förhållandet mindre klart. Tyvärr har jag icke egt tillgång till officiela författningar. Att citera andra begagnade källor, är här onödigt. Af det i texten anförda förstås, att af hvarje årsklass utlottas ett större antal än som verkligen behöfves för aktiva fredsstyrkan. Resten kvarstår i fem års tid i reserv, och ersättningsreserven bildas sålunda af fem årrester, fördelade i en första klass, bestående af de fysiskt dugligaste, och en andra klass af de mindre utvecklade och af sådane, som på särskilda grunder befriats från omedelbar krigstjänst.

råda. Men senare diskussioner i Frankrike hafva visat, att de fem åren anses behöfliga icke egentligen för att göra soldater, utan för att kvarhålla underofficerare, hvari man likväl icke synes hafva lyckats. I Ryssland lærer man komma till samma erfarenhet; ty ett nyligen utfärdadt förordnande lofvar underofficerare, som kvarstanna i tjänst, löneförhöjning, utmärkelser och ett kapital vid afskedstagandet. Detta torde derföre vara en helt annan fråga, som icke borde förblandas med den om soldatens tjänsttid.

Men det militära momentet är, såsom lätt inses, frågan om öfnings-
 10 tiden; nemligen huru lång tid den värnepligtige bör stå i ledet, för att
 blifva soldat? Inom vissa gränser borde det derföre vara likgiltigt, om
 öfningen bibringas under aktiv tjänst eller i reserven. I Preussen
 inkallas de utlottade till tjänstgöring vanligen 2 à 3 månader senare än
 den dag, från hvilken tjänsttiden räknas, och det tredje året permitteras
 de någon månad före samma dag. Äfven andra årsklassen åtnjuter
 dylik permission, så att den verkliga tjänst- och öfningstiden icke
 öfverstiger 2 1/2 år. Permitteringen afser både besparing och jordbruket
 20 behof af arbetare. Man kan nu föreställa sig, att våra värnepligtige
 efter 2 års oafbruten aktiv tjänstgöring kunde få, såsom tillhörande
 reservens första årsklass, på lämplig ansedd tid fortsätta med 1/2 års
 tjänst. Svårigheter kunna visst möta en sådan anordning, men oöfver-
 vinnerliga torde de med god vilja icke vara. Man får väl antaga, att
 äfven hos oss vid tre års aktiv tjänst ungefär enahanda förfarande som
 i Preussen skulle iakttagas vid första inkallandet och vid permittering.
 Öfningstiden skulle alltså blifva densamma, antingen den aktiva tjänst-
 tiden blefve treårig eller tvåårig.

Hvilken blefve nu effekten af en sådan anordning? Jo den, att,
 emedan den utlottade årskontingenten är så stor, 280 man för bataljon,
 30 endast något öfver två årsklasser af reserven skulle behöfvas för
 bataljonens ställande på krigsfot, alltså att med två års aktiv tjänst
 äfven reservtiden kunde nedsättas till tre år, d. v. s. 5 års sammanlagd
 tjänst i stående trupperna i stället för 11 års, allt utan att den verkliga
 öfningstiden skulle märkbart förminska, åtminstone icke blifva korr-
 ture, än den i Preussen, det vill nu mera säga i Tyskland.

Men den andra oundvikliga verkan blefve visst den, att kostnaden
 skulle ökas. I stället för blott 400 man årligen på bataljon, skulle en
 årsklass af reserven, 200 man, komma att dertill underhållas halfva
 året, d. ä. årskostnaden skulle ökas med 1/4 del, och äfven kostnaden
 40 för kaserner m. m. något stiga. Men härom kan till ständerna sägas:
 valet är fritt mellan mera pengar eller längre tjänsttid, elfva år i stället
 för fem.

<n:o 91>

Nu till motiverna. *Det första* är redan antydt. När årligen för bataljon
 200 man utlottas att tjena fem års tid, 2 år i aktiv tjänst (faktiskt 2 1/2
 år) och 3 år i reserven, samt dertill 80 man ersättningsreserv, så är
 bördan vida jemnare fördelad, än om årligen utlottas endast 133 man,
 för att tjena i elfva års tid, 3 år i aktiv tjänst, 8 år i reserven. Denna
 skilnad betyder oändligt mycket. *Det andra* motivet är: vår allmoge
 50 gifter sig tidigt. Skall den värnpligtige ända till 32 à 33 års ålder gå ut
 i krig, komma här att kvarlemnas en mängd hjälplösa hustrur och barn.
 Hvem skall taga vård om dem? Kommunerna naturligtvis. Men hvem
 skall taga vård om enkorna och de faderlösa? Svar saknas. Och om
 krymplingarnes hustrur och barn? Erhålla de pensioner, som räcka till
 för en hel familj? Må man icke misräkna sig. Lotten träffar lika lätt
 bondens som backstugusittarens son. Den förre kan utkommenderas,

då han redan såsom husbonde står för hemmanet, hvars förnämsta, i vissa landsorter enda arbetare han är. Mången tjänsteman, mången ung handlande och handverkare kan likaså kallas från yrke, hustru och barn. Hvilket blir då dessas öde, isynnerhet som sådane nybörjare vanligen hafva skuld, men tillgång endast på förhoppningar. Det är detta motiv, jag anser vara afgörande. Kan allt detta elände undvikas, bör ingen ansträngning för ändamålet sparas. Och det undvikes temligen säkert, om krigslotten faller endast på unga män från 21 till 26 å 27 år med 1/5:del på hvarje årsklass.

Ingen kan hindra olyckor att hända. Det kunde blifva nödvändigt, att vid inträffande krig t. ex. fördubbla truppantalet genom att uppställa ytterligare 9 bataljoner. Man hade då att tillgå landtvärnet, bestående af dels f. d. soldater, dels icke utlottade värnepligtige. Tre årsklasser borde vara för sagde behof tillräckligt, då nemligen lika antal öfvade skulle uttagas som f. d. soldater. De senares antal har för tre årsklasser vid utlottningen utgjort 600 man, men skulle väl efter 6 å 8 års förlopp ännu uppgå till vida mera än 400 man, som vore det behöfliga antalet, då dertill kommer 400 man outlottade, medan den i värnepligtslagen förutsatta utlottningen af 133 man för tre årsklasser skulle kvarlemnad endast 300 man ungefär. Och ännu skulle man härigenom icke komma längre än till män af högst 29 å 30 års ålder. Men 18 bataljoner utgöra 3 brigader eller 1 1/2 division, en icke föraktlig styrka, om den blott vore försedd med artilleri m. m. Det vore dock vida mera, än hvad som kunde åstadkommas med föreslagna 8 års reservtid, och derjemte 50 proc. mera öfvade soldater, af det enkla skäl att af hvarje årsklass till aktiv tjänst utlottats 200 i stället för 133 man. Ersättningsreserver skulle finnas att tillgå af dertill utlottade såsom för ordinarie uppsättningen. Önskligt vore visst, att såväl ersättningsreserven som de outlottade landtvärnisterna kunde öfvas någon kort tid de första åren. Med tiden skall det väl icke blifva omöjligt. Ett sådant landtvärn kan väl icke såsom det Preussiska eröfra Frankrike. Men det skickas väl icke heller mot fienden dagen efter krigsförklaringen; och med en kader af 50 å 60 proc. f. d. soldater borde det inom få månader kunna hålla tillsammans i strid inom eget land. Annat kan väl för landtvärn icke komma i fråga. Oundvikligt är dock, att, när sålunda bördan af sjelfva krigstjensten jemnare fördelas, de jemförelsevis mindre betungade komma att i ersättning lida af saknad öfning och soldatvana. Det är kostnaden, som i alla länder förbjuder allmän utskrifning och öfning och hindrar att göra allmän värnepligt till en sanning. Men t. ex. 18 bataljoner, må vara 14 400 man med 5 760 man ersättningsreserv dertill, allt af 8 årsklasser värnepligtige, skulle medtaga en vacker del af de verkligen vapenföre, om man icke glömmer afräkna dem, som af hvarje årsklass under tiden fallit undan.

Det kan icke vara meningen, att dessa detaljförslag skulle ens vara i utkast rigtiga. Men grundsatserna, jemnare fördelning af krigstjensttungan och dennas inskränkning till de tidigare åldersklasserna, anser jag böra, såvidt ske kan, göras gällande. Detaljeringen är blott ett möjlighetsexempel.

Än mindre kan det vara meningen, att landtdagen skulle utan vidare besluta ändring af förslaget i en så viktig del deraf, i hvilken den militära insigten med rätta yrkar på talan. En duglig formation är för de värnepligtige sjelfva en vida större fördel, än en korrt tjenstetid. Bristande kroppshärdighet och soldatvana har dödat mera folk, än kulorna och bajonetterna. Bristande diciplin och sammanhållning i

striden är säker död eller stympning. Ty nutidens »snabbeld» rasar mest härjande i den vikandes rygg, om också icke mycket mindre i den oöfvade anfallandes bröst. Soldatbildning är därför soldatens bästa vapen. Men ändamålet kan på olika vägar vinnas; och hvarje folks egendomliga förhållanden hafva sin rätt att afses. Möjlighet för landtdag har i liknande fall funnits att få lära känna, hvad som kan af regeringen medgifvas. Och om landtdagen prorogeras till hösten, ginge det möjligen an att i petitionsform ingå till H. M:t med ändringsförslag, eller med grunder för ett sådant.

10 Det kan i våra förhållanden med skäl sägas: Rom byggdes icke på en dag. Hos alla andra folk har värnepligten varit en lättnad från tyngre militärtunga. I vårt land deremot har sedan två århundraden hvarje förpligtelse till krigstjänst varit okänd. Vi hafva icke haft annan militär än legoknektar. I andra länder har värnepligten inneburit ett nytt åtagande endast för de mera bildade samhällsklasserna, hvilka icke kunnat eller velat förneka äfven sin pligt att försvara fäderneslandet. Hos oss är ålliggandet nytt äfven för hela massan af folket, och vår allmoge kan hafva svårt att förstå, hvarföre landets försvar icke såsom
20 hittills kan besörjas genom att lega soldater. Klokhet och billighet bjuda därför, att den nya bördan icke må göras för tung att bära, på det att åtagandet icke snart må följas af bemödanden att åter blifva detsamma qvitt.

Det bör vidare tagas i betraktande, att den finska soldaten föga någonsin skall komma att inom eget land egentligen stå mot en fiende öga mot öga. Han kan på sin höjd få vid våra stränder afvisa ströfpartier, som söka landstiga för att proviantera eller, om de äro engelsmän, för att röfva och bränna. För detta försvar behöfvas väl
30 icke preussiska mönstersoldater. Det är endast då, när det kunde åläggas en finsk trupp att utom landets gräns deltaga i en rysk härs strider, dess soldatbildning komme att ställas på verkligt prof. Men det synes icke omöjligt att för detta behof använda endast årsklasser, som redan ega större öfning. För sådan händelse erfordras väl också en annan formation, än den i fristående bataljoner. Oväntadt bör det icke vara, att en sådan användning af våra värnepligtige af bekymrade fäder motses med en viss oro, hvilken dock icke torde delas af deras söner. Och gifvet är, att denna användning påkallar helt andra omsorger, än paraderandet bland vänner och fränder. Några ord i detta ämne skola
40 följa nästa gång.

J. V. S.

123 VÄRNEPLIGTSLAGEN – FORMATIONEN PÅ KRIGSFOT.

Morgonbladet n:o 96, 27.IV 1877

Det kan icke nekas, att lydelsen af § i värnepligtslagen:

»För thronens och rikets försvar är hvarje Finsk medborgare värnepliktig.»

50 varit för mången läsare skrämmande. Riket är stort, dess gränser långt borta i Asien, och krigstjänst äfven utanför dessa gränser frammanar bilden af omätliga afstånd, af ödemarker och halfvilda folkstammar, bland hvilka våra värnepligtige skulle få »i krigstid – kvarstanna i tjensten, så länge behofvet kräfver» (se § 14), d. v. s. menar man till sin lefnads tidigare eller senare slut. Och obestridligt är, att